

in dit nummer:VERANTWOORD ONDERNEMEN
OP DE NOORDZEEEEN FUNDAMENTELE
VERSCHUIVING IN ONS DENKENMAATSCHAPPELIJK
VERANTWOORD ONDERNEMENBESTEMMINGEN EN RUIMTELIJK
BEHEER OP DE NOORDZEEHOE GAAT HET NU MET DE
NOORDZEE?

NIET LANGER DAN 3 MINUTEN!

NATUUR EN RECREATIE: VAN
BEHOUDEN NAAR CREËRENDUURZAME ZEEBOUW: NAAR
NIEUW VORMEN VAN 'GEBRUIK'
VAN DE ZEEENERGIE: VAN EINDIG NAAR
ONEINDIGLOCATIEGEBONDEN
RUIMTEGEBRUIK: VAN
GENERIEKE RANDVOORWAARDEN
NAAR GEBIEDSGERICHT
RUIMTEGEBRUIKZORG VOOR ÉÉN RUIMTELIJKE
VISIEDE KAART VAN NEDERLAND
IS NIET GROOT GENOEG

Het Interdepartementaal Directeurenoverleg Noordzee (IDON) is een samenwerkingsverband tussen de ministeries van Buitenlandse Zaken, Defensie, Economische Zaken, Financiën, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), Verkeer en Waterstaat (VenW) en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM).

december 2007, nummer 6 IDON werkconferentie Verantwoord Ondernemen op de Noordzee, 6 november 2007

Verantwoord ondernemen op de Noordzee

Op 6 november 2007 organiseerde het Interdepartementaal Overleg Noordzee (IDON) de werkconferentie "Verantwoord ondernemen op de Noordzee".

De Noordzee is van groot belang voor verschillende bedrijfssectoren en heeft daarnaast een belangrijke natuurfunctie. De laatste jaren zijn verschillende nieuwe gebruiksinitiatieven ontwikkeld voor de Noordzee. De uitdaging daarbij is om de kansen te benutten zonder in elkaars vaarwater te zitten en ook in de toekomst te zorgen voor een gezonde, veilige en rendabele zee. Verantwoord ondernemen kan hierbij een

belangrijke rol spelen. Daarom wilde het IDON graag met de deelnemers in gesprek over wat verantwoord ondernemen in de praktijk kan betekenen en hoe dit kan bijdragen aan een gezonde, veilige en rendabele Noordzee in de toekomst. De toekomst van de Noordzee raakt ons ten slotte allemaal!

In deze nieuwsbrief vindt u niet alleen een weerslag van wat zich op de werkconferentie afspeelde maar ook interviews met verschillende gebruikers van de Noordzee.

Een fundamentele verschuiving in ons denken

Hans Leeflang

Hans Leeflang, de nieuwe voorzitter van het IDON, weet dat voorspellingen doen een onzekere zaak is. Toch gelooft hij dat er een kanteling gaande is als het om verantwoord ondernemen gaat. Hij voegt er met een lach aan toe dat de voorzitter van het bestuur van Stichting de Noordzee Leo Jansen, al 100 jaar met duurzaamheid bezig is. Maar toch, er lijkt nu iets fundamenteel te verschuiven.

Het Kabinet houdt in het Catshuis een sessie over duurzaam ondernemen, in de samenleving is een kanteling voelbaar, en bedrijven zijn er eigenlijk verder mee dan de overheid. Daarom hoopt hij vandaag op inspiratie, kennisuitwisseling en conclusies die hij mee kan geven aan de coördinerende minster van V&W: misschien wel ideeën voor een nieuw ruimtelijk perspectief voor de Noordzee.

Met de constatering dat veel mensen in de gebiedsontwikkeling zich nu ook druk maken over de zee, geeft hij het woord aan 'de vleesgeworden duurzame gebiedsontwikkelaar' en dagvoorzitter Peter van Rooy.

Leo Jansen

Peter van Rooy constateert dat verantwoord ondernemen zich allang niet meer in de wereld van de geitenwollen sokken afspeelt: het is een zaak van grote bedrijven. Na een aantal bespiegelingen, van de 1e nota RO (uit 1958) tot aan polders en eilanden in de Noordzee, stelt Peter de sprekers voor. Te beginnen met 'buitenstaander' Lobke Vlaming van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen Nederland.

Peter van Rooy

Leo Jansen,
Stichting De Noordzee:

‘IDON TOONT EEN ONDERNEMENDE HOUDING’

Voor Leo Jansen, voorzitter van het bestuur van Stichting De Noordzee, ligt de betekenis van de conferentie in het feit dat IDON hiermee ‘een enorme slag naar transparantie en stakeholder betrokkenheid’ heeft gemaakt. ‘Je kunt een heleboel zeggen over “zijn dit de stakeholders” en “moet het op deze manier”, maar de bijeenkomst toont aan dat men nadrukkelijk naar de stakeholders wil luisteren. Wat het effect zal zijn moeten we afwachten, maar het is in ieder geval een belangrijke slag.’

Ook het onderwerp van de conferentie, Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, sprak Jansen aan, temeer omdat hij er zelf trainingen over geeft. ‘MVO vraagt meer dan alleen ondernemen. De ondernemer moet ook bereid zijn zelf het goede voorbeeld te geven van duurzaam gedrag, moet gevoelig zijn voor ontwikkelingen in de maatschappij, integraal kunnen denken en de eigen organisatie zien als onderdeel van een groter geheel. De opzet van de conferentie past dan ook goed bij de houding die nodig is voor MVO. IDON is zelf geen ondernemer, maar toont wel een ondernemende houding door op deze manier een soort marktonderzoek te doen en de context en de risico's van beleid voor de Noordzee te onderzoeken. Wie weet wordt in een volgende notitie over “Water” ook echt aandacht aan de Noordzee besteed.’

Voor hemzelf was de conferentie een gelegenheid om de standpunten van Stichting De Noordzee uit te dragen. ‘Wij lobbyen voor duurzaam gebruik van de Noordzee, niet voor géén gebruik van de Noordzee. Daarom zitten wij bijvoorbeeld ook in het visserijplatform, zodat de visserij duurzaam wordt, zowel ecologisch als economisch. Maar de natuur gaat voor. In de werksessie Energie, waaraan ik deelnam tijdens de conferentie, was er ook niemand tegen windenergie, maar men vond de punten Natuur en Visserij veel urgenter.’

Echt nieuwe inzichten heeft Jansen tijdens de conferentie niet opgedaan. ‘Wij draaien al lang mee en dan weet je wel wat de opstelling van de andere partijen is. Het belang van de conferentie lag ook niet zozeer in de inhoud, maar in de vorm. Dat IDON zich openstelt voor invloeden van stakeholders, schept natuurlijk ook verwachtingen. Er zijn geen conclusies getrokken en dat kan ook helemaal niet in één middag, maar we hopen natuurlijk dat er wel iets mee gedaan wordt. We zouden teleurgesteld zijn als er straks in de beleidsvorming niets van deze middag terug te vinden zou zijn, of iets wat er haaks op staat!’

De meest belangrijke uitkomst van de conferentie is volgens hem dat er een integrale visie op de ontwikkeling van de Noordzee moet komen. ‘Er zou een ruimtelijk plan voor de Noordzee moeten komen, vergelijkbaar met een Planologische Kernbeslissing, waarin is vastgelegd welke functies op welke plekken moeten komen. Daarin zouden ook windturbines een plaats kunnen krijgen, maar dan wel op plekken waar de natuur zo weinig mogelijk geschaad wordt. Die plekken zijn er namelijk wel, alleen liggen ze vaak op grotere diepte en dat brengt extra kosten met zich mee. Daar staat echter tegenover dat de bouw van een windmolenpark in een gebied met kwetsbare natuur alleen al door het aanleggen het leven in een omtrek van vele kilometers voor jaren negatief beïnvloedt, en die kosten zouden bij het opstellen van een ruimtelijk plan voor de Noordzee ook moeten meewegen.’

Lobke Vlaming

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Lobke Vlaming van MVO Nederland houdt een special van het Financieel Dagblad omhoog over duurzaam ondernemen: het onderwerp is actueel. Zij neemt de deelnemers mee in de ins en outs van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO), te beginnen bij onze ecologische voetafdruk: als we zo doorgaan zijn er in 2050 maar liefst

twee aardbollen nodig om in onze behoeften te voorzien. Op dit moment gebruiken wij gemiddeld 4,4 ha in

Na deze confronterende boodschap geeft Lobke weer, hoe het kabinet denkt over MVO. In het regeerakkoord gaat het over solidariteit, duurzaamheid en groei, (people, planet en profit). Ook het advies van de Sociaal Economische Raad blijkt trouwens over die 3 p's te gaan. Het de bedoeling dat Nederland in 2020 koploper is bij duurzame energie en dat er een nieuwe balans wordt gevonden tussen economie en ecologie.

De onderneming van de 21e eeuw houdt zich dus bezig met people, planet en profit.

Het blijkt dat ondernemingen 3 motieven hebben om maatschappelijk verantwoord te ondernemen: omdat het hoort, moet en loont. Lobke geeft daarbij aan dat niet onderschat moet worden hoe vaak het ook lóönt om duurzaam te ondernemen. Met het gevolg dat heel wat bedrijven in uiteenlopende markten aan MVO doen.

Als het over de toekomst gaat, constateert Lobke Vlaming dat we van beheersing naar innovatie gaan. De toekomst van MVO ligt in nieuwe producten en nieuwe markten en niet meer in reputatie- en risicomanagement.

MVO IS OVERAL

Er doen heel wat bedrijven aan Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Niet alleen succesvolle koplopers als The Body Shop, Triodos bank en Max Havelaar, maar ook het grootbedrijf: Albert Heijn, Shell, DSM, Douwe Egberts. MVO speelt op alle markten. De kapitaalmarkt ‘eist’ MVO: niemand wil beleggen in clusterbommen, de klant is kritisch over waar hij in investeert. En wat betreft de arbeidsmarkt: werknemers blijken liever te werken bij bedrijven die aan MVO doen. De Rijksoverheid ten slotte, gaat in 2010 100% duurzaam inkopen en aanbesteden. Ook in onze woonomgeving besteden we steeds meer aandacht aan MVO: het FSC-houtkeurmerk op parket of tuinmeubelen kennen de meesten wel. En wie heeft er geen spaarlampen in huis? Zelfs in de auto-industrie begint MVO door te dringen.

Wat verwacht u van vandaag?

Wouter-Jan Strietman,
Stichting de Noordzee

Ik hoop dat we vandaag kijken naar nieuwe mogelijkheden buiten de gebaande paden. Ik vind de werkconferentie een goed initiatief. Ik hoop dat de uitkomst gelijk is aan wat er al leeft: we moeten anders omgaan met de Noordzee.

Petra Veeneman,
MVO Nederland

MVO is een kennis- en netwerkor-
ganisatie voor verantwoord onder-
nemen. Wij werken veel samen
met het bedrijfsleven. Ik ben
benieuwd naar de partijen die hier
zijn en hoe ze samenwerken. Hoe
ze kijken naar verantwoord onder-
nemen. Ik hoop dat zij een oplos-
sing zien. Ik vind het goed dat alle
partijen die belang hebben ook
hier zijn.

Mieke Ohm,
RWS Noordzee

Ik hoop dat we vandaag een goede discussie krijgen met de aanwe-
zigen. Dat eruit komt dat er méér is dan: we geven een vergunning
af en dan kun je je gang gaan. Verantwoord ondernemen op de
Noordzee gaat volgens mij over één belangrijk ding: meer integraal
kijken.

Marga van Strien,
BuildDesk

Wij zijn een adviesbureau voor Energie & Duurzaamheid dat ook
steeds meer bezig is met gebiedsontwikkeling. Ik hoop dat ik van-
daag de ruimtelijke opgave voor de Noordzee in de vingers krijg.

Marije Hoogstrate,
RWS Noordzee

Ik wil vandaag meer leren over de vragen die de deelnemers heb-
ben. Waar kunnen wij hen bij helpen, wat leeft er. Verantwoord
ondernemen is nieuw voor ons, in die zin: het was altijd een factor
maar de vraag is gestegen.

Lucas Meursing,
RWS Waterdienst

Zowel de overheid als de sectoren
zijn vandaag aanwezig, dat belooft
een goede dialoog. Ik hoop dat die
verfrissend is voor de beleidsma-
kers want verantwoord onderne-
men staat nu niet heel hoog op de
agenda.

Willem Dekker,
Vrijwilliger Koninklijk Nederlands Watersport Verbond

Ik ben belangenbehartiger en geen ondernemer. Maar verant-
woord ondernemen heeft toch ook te maken met recreatie, met
het bootje varen zeg maar. Er komt steeds nieuwe regelgeving op
ons af en dat kan soms knellend zijn. Dan kun je er maar beter
vanaf het begin bij zijn.

Ben Daalder,
Federatie van Visserijverenigingen

Wij verdienen ons brood op de Noordzee. Er gebeurt zoveel op
het Continentaal Plat. Er zijn veel activiteiten gaande of in voor-
bereiding, dus vissen zal moeilijk worden. Van de knellende regel-
geving word je niet goed. Het regent van dit soort bijeenkomsten
en eigenlijk kunnen we het niet bijhouden. Ik ben hier omdat hier
de ondernemers komen die hun voornemens kenbaar maken.
Daar zeg ik graag mijn mening over.

Steven Pieters,
commissie MER

Ik hoop vandaag een visie te horen op hoe we beter met de Noord-
zee om kunnen gaan en welke sturingsmogelijkheden we daarvoor
hebben.

Buiten de 12 mijlszone is het vrije zee, maar het is goed als gebrui-
kers, ondernemers en overheden zich realiseren dat het gebied
óók beperkingen oplegt. Zeker buiten de 12 mijlszone is er weinig
controle: daar moet je zelf de grenzen weten van wat je wel en niet
kunt.

Ik ben hier omdat we als leden van de commissie MER graag
horen wat er leeft en speelt in ons vakgebied. Daar kunnen we dan
rekening mee houden in ons werk.

Joost Rövers,
Stichting La Mer

Ik mis steun als ondernemer. Als
een verantwoord ondernemer met
een idee komt dat geld kost, dan
krijgt ie het niet. Natuurlijk moet
je voor een beperkt budget zoveel
mogelijk doen. Maar er is ook
inzet en kennis nodig, en die moet
je dan wel krijgen als ondernemer.
Ik vind het slagen van verantwoord
ondernemen nu erg afhankelijk
van individuen: het is maar net
welke ambtenaar of instelling je
voor je hebt.

Bovendien is het niet makkelijk om onderling samen te werken
door alle aanbestedings- en andere regels. Je moet je steeds afvra-
gen: ben je wel afhankelijk genoeg? Veel regels vind ik gebaseerd
op wantrouwen, al begrijp ik wel dat er kaders nodig zijn.

Hans Leeftang, voorzitter IDON

**‘NEEM BURGERS SERIEUS IN HUN BELEVING
VAN DE NOORDZEE’**

Een zeer geslaagde conferentie, op het goede
moment en met een goed onderwerp zo kijkt IDON
voorzitter Hans Leeftang terug op de dag. ‘Binnen
het IDON werken zes ministeries al heel lang con-
stant aan de afstemming rond de Noordzee. Maar
door de sterke nadruk op duurzaamheid gaat ook
het IDON heel anders werken, juist omdat wij die
spanning opzoeken van People, Planet en Profit.
Daar is deze conferentie een voorbeeld van. Zelf heb
ik mijn roots in de Ruimtelijke Ordening op het land.
Vanwege die heel andere manier van afwegen die er
bij duurzaamheid aan de orde komt, is het mis-
schien niet toevallig dat de landrotten zich nu te
water begeven. Aangezien de Noordzee voor mij
een geheel nieuwe omgeving is, heb ik veel nieuwe
dingen gehoord. Ik vond de inleidingen leerzaam,
van de prachtige presentatie van Leo de Vrees en de
inspirerende betogen van Carel Drijver en Gert-Jan
Fonk tot de dadendrang van Jan Paul van Soest en
de uitnodiging van Patrick Voet om opnieuw met
een open mind naar de Noordzee te kijken.’

De aansporing om de aandacht niet alleen te richten
op de Nederlandse exclusieve zone maar de Noord-
zee als een geheel te bekijken, sprak Leeftang zeer
aan, evenals het pleit om de tijd als vierde dimensie
in de planvorming te betrekken. ‘Tijdens de werk-
sessie over Ruimtegebruik werd duidelijk dat de
Noordzee ons dwingt, maar ook de kans geeft, te
denken in tijdelijke bestemmingen. Door bijvoor-
beeld te denken in termen van vijf jaar, kunnen we
oplossingen vinden voor bestemmingen die elkaar
op korte termijn misschien in de weg zitten, maar
elkaar op langere termijn juist nieuwe kansen bie-
den. Verder werd duidelijk dat er veel dingen te doen
zijn waar we het over eens zijn, maar dat er ook
ruimte nodig is voor experimenten.’

Bijzonder positief vond Leeftang de sfeer tijdens
de conferentie. ‘De Noordzee is duidelijk een
wereld waar minder bestuurlijke druk heerst dan
op het land. Er is een grote mate van bereidheid
om samen te werken en zelfs om van elkaar te
houden, zoals een van de sprekers het formuleer-
de. Maar we staan ook voor een grote opgave. We
moeten er echt alles aan doen om de aibaarheid
van de Noordzee te vergroten, zodat Nederlan-
ders zich op grote schaal bij de ontwikkelingen
betrokken voelen en het niet een speelveld wordt
van een beperkt aantal belangengroepen. Dat voel
ik persoonlijk ook zo, als burger en als inwoner
van een stad aan de kust: ik wil serieus genomen
worden in mijn beleving van de Noordzee.’

In het zoeken naar mogelijkheden voor een
gebiedsgerichte aanpak van de Noordzee zou er
het een en ander te leren zijn van de ervaringen op
het land, vindt Leeftang. ‘In een Vinex-wijk zou
een strijd tussen leidingleggers en wegenbouwers
bijvoorbeeld ondenkbaar zijn. Daar zorgen
gebiedsregisseurs ervoor dat meervoudig ruimte-
gebruik op elkaar wordt afgestemd. Zo zou op de
Noordzee degene die de concessie heeft de
opdracht kunnen krijgen om meervoudig ruimte-
gebruik te ontwikkelen.’

Het thema van de conferentie, Maatschappelijk
Verantwoord Ondernemen, kwam volgens Leeftang
nog niet voldoende tot zijn recht. ‘Daar heb
ik niet zo heel veel meer over gehoord. Wel over
combinaties van functies, ruimtezoning en zo
voorts, maar de essentie van MVO is dat het initi-
atief vanuit de actoren zelf komt, dat zij zelf het
effect op mens, natuur en economie optimalise-
ren en in die combinatie kansen zien voor nieuw
ondernemerschap. Sommigen doen dat van harte,
anderen omdat het moet, maar dat stuk, hoe
ondernemers vanuit die verantwoordelijkheid
nieuwe kansen kunnen creëren, dat is op deze
middag nog niet zo heel erg uit de verf gekomen.
Dat is dus een thema dat op de agenda blijft staan
om verder te worden uitgewerkt.’

Peter Stol,
Legal Counsel, VELIN vertegenwoordiger:

‘BUITEN DE EIGEN BRANCHE KIJKEND,
BLIJKT ER VEEL MEER MOGELIJK’

Peter Stol, die namens VELIN deelnam aan de conferentie, was positief verrast over de integrale benadering. ‘Vooraf had ik verwacht dat er gekeken zou worden naar de belangen van de verschillende partijen, in mijn geval specifiek naar de belangen van kabels en leidingen, en dat we vervolgens een oordeel zouden geven in hoeverre de ontwikkelingen op de Noordzee elkaar blokkeren. Ik was dus verrast, en wel in positieve zin, toen we werden uitgenodigd om buiten ons eigen vakgebied te treden en eens integraal naar de Noordzee te kijken. Dat werd goed ondersteund door de aanpak van de werksessies, waarbij we op kaarten van de Noordzee de verschillende activiteiten bij elkaar konden zoeken die met elkaar te combineren zouden zijn, zo niet nu, dan wellicht in de toekomst. Wat ik ook goed vond is dat we daarbij niet alleen over het Nederlandse deel van de Noordzee spraken, maar grensoverschrijdend naar het gebruik keken. In de praktijk worden de activiteiten op het Engelse en Nederlandse Continentale Plat immers ook al gebundeld, al gelden in beide gebieden verschillende rechtstelsels.’

Concrete nieuwe inzichten heeft Stol niet uit de conferentie gehaald. ‘Dat kan ook niet in zo’n middag, maar het is wel duidelijk geworden dat de Noordzee veel mogelijkheden biedt, veel meer dan wanneer we alleen kijken naar de branche waarin we zelf actief zijn.’ In zijn dagelijks werk als Legal Counsel bij NAM heeft Stol vooral te maken met vergunningen en wet- en regelgeving. ‘De huidige wet- en regelgeving voor de Noordzee is behoorlijk verbrokkeld. Dat was niet het thema van de conferentie, maar in de wandelgangen heb ik wel kunnen benoemen dat het zinvol zou zijn de regels beter op elkaar af te stemmen of complementair te maken.’

Terugkijkend vindt Stol dat de conferentie veel heeft bijgedragen om het belang van het onderwerp Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en duurzame ontwikkeling van de Noordzee duidelijk te maken. ‘Als ik even buiten de gebaande paden van VELIN kijk, dan werd duidelijk dat we nu maatregelen moeten nemen om dat belang voor de toekomst veilig te stellen. De Noordzee heeft gezien zijn geweldige oppervlak veel meer potentieel dan vaak wordt gedacht, alleen zou de Rijksoverheid daar meer sturing aan moeten geven. Ik complimenteer Rijkswaterstaat met dit soort initiatieven om branchebreed mensen uit te nodigen en hen heel open met elkaar van gedachten te laten wisselen. Hoewel de individuele belangen veelal heel anders liggen, werd toch gezamenlijk naar mogelijkheden gezocht om samen te werken en conflicterende belangen te verzoenen.’

Bestemmingen en ruimtelijk beheer op de Noordzee

Vraag inwoners van Nederland wat voor beeld ze hebben bij de Noordzee, en ze zullen zeggen: ruimte, de zilte geur, de wind en de golven, zegt Leo de Vrees van Rijkswaterstaat Noordzee. Maar er zijn er ook die op de zee hun brood verdienen. Hoe staat het eigenlijk met het gebruik van de Noordzee?

DE NOTA RUIMTE EN HET GEBRUIK VAN DE NOORDZEE

In de Nota Ruimte is in 2005 voor het eerst een paragraaf gewijd aan het gebruik van de Noordzee. De doelstelling is het versterken van de economische betekenis van de Noordzee met behoud en ontwikkeling van internationale waarden van natuur en landschap.

Door de Nota Ruimte, en deels uitgewerkt in het Integraal Beheerplan Noordzee, is een aantal bestemmingen vastgelegd. Het gaat om scheepvaartroutes en defensieoefengebieden, maar ook om gebieden met bijzondere ecologische waarden, zoals bijvoorbeeld de Voordelta of verder op zee de Doggersbank.

Ook het uitsluitingsbeleid heeft invloed op de ruimte. Er is bijvoorbeeld uitsluitingsbeleid voor zichtbare permanente werken binnen de 12 mijls grens of zandwinning binnen de 20 meter diepte lijn.

HET INTEGRAAL BEHEERPLAN NOORDZEE: RUIMTELIJK BEHEER

Het ruimtelijk beheer wordt uitgevoerd met het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 (IBN) in de hand. In het afwegingskader voor vergunningverlening zit een toets op locatiekeuze en een beoordeling van ruimtegebruik. Het gebruik moet bijvoorbeeld efficiënt zijn en meervoudig waar mogelijk. Dus geen alleenrecht voor een gebruiker. Verder kan gevraagd worden alternatieve locaties te zoeken, zijn vergunningen altijd tijdelijk en dienen objecten na afloop weer verwijderd te worden. Andere mogelijkheden rond ruimtelijk beheer zijn bijvoorbeeld kansenskaarten die inzicht geven in mogelijkheden voor gebruik of de verkenningen die gedaan worden naar bepaalde functies op de Noordzee.

Leo de Vrees

EUROPESE KADERRICHTLIJN MARIEN

Tot slot, licht Leo toe, komen naast bestaande nota’s en plannen, ook nieuwe kaders op de gebruikers van de Noordzee af, de Europese Kaderrichtlijn Marien (KRM) en het Blauwboek Maritiem Beleid. De KRM streeft naar een goede milieutoestand (GMT) door een ecosysteembenadering die gezamenlijk met omliggende landen is uitgewerkt. In het Blauwboek Maritiem Beleid wil de EC:

- Vervoersruimte zonder belemmeringen
- Strategie voor marien onderzoek
- Maritieme controle
- Stappenplan naar maritieme ruimtelijke ordening
- Netwerk van Mariene clusters
- Strategie ter vermindering van effecten van klimaatverandering op kustgebieden.

Hoe gaat het nu met de Noordzee?

GEZOND	
Waterkwaliteit	80% van de input op zee komt van bovenstrooms of uit de atmosfeer Op zee zelf: bagger olielozingen platforms
Biodiversiteit	verstoord door overbevissing klimaatverandering
VEILIG	
Scheepvaart	risico meer vaste objecten op zee
Kustverdediging	meer zandsuppleties om kustlijn op zijn plaats te houden
Zwemwater	overstorten saneren
RENDABEL	
Groeisectoren	recreatie, zand, wind, natuur evt. maricultuur
Meervoudig gebruik	gebeurt nog niet veel
RUIMTELIJK	
Diepte en bodem	Noordzee over verschillende lagen te gebruiken
Zones met verschillend gebruik	kuststrook tot 20 meter diepte tot 12 mijl en daarbuiten net daarbuiten of ver daar buiten
Noordzee is groot	houdt niet op bij Nederlandse grens van de EEZ
Tijd	alles in de Noordzee is van tijdelijke aard: maak daar gebruik van

Wat gebeurt er op de Noordzee

Kabels

Het aantal kabels neemt naar verwachting een beetje toe in verband met internationale energiehandel.

Visserij

Bijvoorbeeld kotters, boomkorvisserij. De intensiteit van bevissen kan in sommige gebieden wel tot 15 keer per jaar oplopen. Strengere duurzaamheidseisen en stijgende (brandstof)kosten vragen om aanpassing van visserijmethoden. De huidige visserijinspanning zal afnemen.

Windenergie

Er zijn 2 windparken gebouwd bij Egmond: Near Shore en Q7 met in totaal 228 MW. Er wordt gestreefd naar een sterke toename: 6000 MW in 2020. Er is geen gebrek aan aanvragen voor parken. Bij die aanvragen gaat het om het afwegen van:

- scheepvaartveiligheid
- luchtvaartveiligheid (aanvliegroutes van helikopters naar olie- en gasplatforms)
- effecten op het ecosysteem (onderwater geluid, vogeltrek).
- Streven 2012: 450 MW erbij; 2015 2000 MW.

Olie en gas

Het aantal platforms op het Nederlandse deel van de EEZ is nu rond de 130. Dat zijn productieplatforms voor olie of gas, onbemande platforms en exploratieplatforms. De meeste bevinden zich op het centrale deel van de Noordzee. Rondom geldt een veiligheidszone van 500 meter. Er lopen op de bodem bijna 3000 km aan leidingen. De verwachting is dat het aantal platforms langzamer afneemt dan gedacht door plannen voor opslag CO₂, LNG.

Zandwinning

Er wordt voor de Nederlandse kust -m.n. in de zone tussen de 20 meter dieptelijn en de 12 mijl- zand ophoogzand, industriezand en bouwzand gewonnen voor de commerciële markt. Ook wordt zand gewonnen om de kust op zijn plek te houden. Samen ongeveer 30 miljoen kuub per jaar met een gemiddelde diepte van 2 meter. Voor zwakke schakels en Maasvlakte II is extra zand nodig, meer dan 370 miljoen kuub. Naar verwachting zal de behoefte van zowel de commerciële markt als het suppletiezand toenemen.

De Voordelta

De Voordelta is een gebied met hoge natuurwaarden: platen, zandbanken, geulen, veel vogels, zeezoogdieren. Het is daarom niet voor niets een Natura 2000 gebied.

Een beheerplan voor de Voordelta wordt naar verwachting in 2008 van kracht. Dit is ook het gebied waar de Maasvlakte II uitbreiding gaat plaatsvinden. Compensatiemaatregelen:

Bodemberoerende visserij wordt in een gebied van 25000 ha geweerd, 10 keer het oppervlak van de uitbreiding.

Bepaald recreatief gebruik zoals windsurfen en varen wordt beperkt in 5 zones zodat er naast extra voedsel ook rust is voor een aantal vogelsoorten

Vanwege Natura 2000 ook maatregelen tbv rust voor zeezoogdieren (gewone en grijze zeehond).

Scheepvaart

Er varen gemiddeld 340 schepen per dag op het Nederlandse deel van de Exclusieve Economische Zone (EEZ). De helft is routegebonden, de andere helft niet. Dit zijn 260.000 scheepsbewegingen per jaar. De verwachting is dat het aantal schepen niet zozeer zal stijgen maar wel de grootte. Short sea shipping is nog in ontwikkeling.

De lijnen geven het verkeersscheidingstelsel aan. Tussen het verkeersscheidingstelsel en de havens liggen zogenaamde clearways. Het is de werkelijke vaarroute die een schip aflegt om vanuit bijv. een haven in het verkeersscheidingstelsel te komen. In een clearway is het niet toegestaan objecten te zetten.

Uitbreiding Maasvlakte

Kustuitbreiding Maasvlakte II van 2500 ha.

Beheerplannen

Beheerplannen zullen ook gemaakt worden voor de Noordzee kustzone en 3 gebieden op zee. Op langere termijn komen daar misschien na onderzoek nog een aantal gebieden bij.

Het strand in Zeeland en Zuid-Holland

In het zuiden, voor de Zeeuwse en Zuid-Hollandse kust is er veel recreatief gebruik. Hier liggen ook stranden waar meer extreme watersporten beoefend kunnen worden. De verwachting is dat recreatie in de kustzone toe zal blijven nemen.

Niet langer dan 3 minuten!

Als Peter van Rooy de gespreksleiders uitnodigt om zich voor te stellen, verwacht hij een kort en bondige aftrap voor de werksessies: 'niet langer dan 3 minuten graag heren!'. Daarbij stellen de gespreksleiders hem niet teleur. De één is nog wervender dan de ander over het onderwerp van de eigen werksessie:

'De Noordzee kan drie keer zo rijk zijn,' betoogt **Carel Drijver van het Wereld Natuur Fonds** in zijn inleiding. 'Het gaat om beter behouden, om scheppen of herstellen en om beter beheren, en daar liggen ook de kansen voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Wie bijvoorbeeld een oplossing vindt hoe de bruinvis uit het net kan worden gehouden, kan daar zijn business van maken!'

Als voorbeelden van herstel noemt hij kraamkamers en schelpenbanken, maar ook de blauwvin tonijn: 'Wie weet er tegenwoordig nog dat er in 1973 nog duizenden blauwvin tonijnen in de Noordzee voorkwamen?' Ook het minder hard maken van de grenzen tussen land en water, tussen rivieren en de zee, kwelders en slikken en de mogelijke synergie tussen natuurontwikkeling en kustverdediging worden genoemd als mogelijke onderwerpen voor de werksessie Natuur en Recreatie.

Gertjan Fonk van het Innovatienetwerk heeft de kreet 'van jagen naar kweken' uit de uitnodiging vertaald naar: 'Het gaat om nieuwe vormen van gebruik van de zee. Dat moeten we wel, want kijk waar we staan: een wereldwijde toename van visconsumptie, en visstanden die verder onder druk komen te staan. Maar ook de energie wordt duurder, dus ook de kosten voor de vissers, en de zee vervuult'. Gertjan geeft aan dat het tijd is om op een andere manier in de vraag te gaan voorzien.

Wat zijn de mogelijke perspectieven? 'Denk aan het anders invullen van de functie van voedselvoorziening, bijvoorbeeld door viskweek. Maar dan wel op een verantwoorde manier zonder de nadelige effecten van de traditionele intensieve veehouderij. Of geef de visserij andere functies erbij in beheer of recreatie, vergelijkbaar met de landbouw. Concepten in die richting zijn reeds ontwikkeld'. Maar er is natuurlijk meer nodig om deze nieuwe vormen van gebruik van de zee te verwezenlijken. Hoe creëer je ruimte voor die nieuwe concepten? Gertjan: 'we moeten barrières overstijgen, de moed hebben om gewoontes, wetten regelgeving even los te laten. Ruimte voor experimenteren is essentieel. Maar: maak specifiek wat die ruimte behelst.'

'De ruimte van een nieuwkomer moet bevochten worden.' **Jan Paul van Soest van Advies voor Duurzaamheid** doelt op Energie als 'the new kid in town'. Het inzicht dat nieuwe belangen niet vanzelf een plek onder de zon krijgen is van Machiavelli. Om anders met energie om te kunnen gaan is een belangenherschikking nodig. Verschillende instituties kijken door hun eigen vertrouwde bril naar de werkelijkheid. De huidige belangen zijn zodoende weerspiegeld in de opstelling van de departementen. Wat nieuw is, is dan lastig. Een nieuwe weging van belangen is lastig. De ruimte van de nieuwkomer ontstaat niet vanzelf.

Jan Paul: 'De oplossing ligt zowel in de inhoud als in het proces. Voor wat betreft de inhoud: een doordacht afwegingskader kan helpen. Niet meer 'wie het eerst komt, het eerst maalt', maar weging naar belang versus ruimtebeslag. Zo'n belangenafweging is niet makkelijk. Kijk naar de Waddenzee met zijn gaswinning en kokkelvisserij. Op de Noordzee zal het ook conflicten, ruzie en gedoe geven. Maar dat is niet erg. Er is juist een kracht van buiten nodig, een buitenboordmotor, een ijsbreker. Die boven de partijen kan staan en de boel in beweging brengt.' Dat is het procesdeel van de oplossing.

In zijn inleiding schetst **planoloog en procesmanager Patrick Voet van Royal Haskoning** hoe de Noordzee meer en meer te maken krijgt met toenemende ruimteclaims, die steeds grotere zones opeisen. De ruimtedruk die daarvoor ontstaan wordt versterkt doordat de gevraagde ruimtereservering veelal uitgaan van een enkelvoudig ruimtegebruik en zich bovendien lijken te richten op één en hetzelfde deelgebied, namelijk het gebied voor de Hollandse kust. 'De koek lijkt op, maar als we rekening houden met schaduwwerking, dan zou wel eens kunnen blijken dat er nog ruimte genoeg is.'

De huidige sturingsfilosofie gaat uit van geleide vrijheid en laat het initiatief aan de markt. Ter sturing worden instrumenten gebruikt als sectorwetgeving, die vooral generieke regels stelt, een vergunningsstelsel dat pas achteraf toetst en een afwegingskader dat uitgaat van enkelvoudige ruimteclaims. 'De vraag is, of we – tegen de achtergrond van de ruimtedruk – met deze instrumenten en deze sturingsfilosofie kunnen komen tot gebiedsgericht maatwerk, tot duurzaam vooruit denken en ontwikkelen en tot het stimuleren van meervoudig ruimtegebruik. Ook zullen we de condities onder de loep moeten nemen die de voorwaarden moeten stellen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Tot die condities horen maatschappelijk verantwoord faciliteren door de overheid en maatschappelijk verantwoord samenwerken met andere partijen in de markt.'

De werksessies

Natuur en Recreatie: van behouden naar creëren

De werksessie Natuur en Recreatie wordt begeleid door Carel Drijver van het Wereld Natuurfonds en Monique van de Water van Stichting Noordzee.

VIJF NIEUWE NATUURGEBIEDEN

Als leidraad voor de sessie leest Monique van de Water van Stichting De Noordzee voor hoe de Noordzee er in 2029 uit zal zien volgens het 'droombeeld' van de Stichting. In dat droombeeld is de Noordzee gezond en heeft een rijk ecosysteem, omdat het gebruik in balans is met de natuur. De voorstellen die de deelnemers kunnen doen om aan dit droombeeld bij te dragen variëren van ruimte voor aquacultuur tot ruimte voor recreatie. Maar eerst worden de knelpunten en urgenties geïnventariseerd. Zo wordt onder meer opgemerkt dat natuur en recreatie nogal eens als tegengestelde belangen worden gezien. 'Om de natuur te ontzien wordt de doorvaart voor de pleziervaart beperkt en de ruimte voor sportvisserij op het strand neemt ook af. Recreatie en natuur gaan samen, maar de ambities op dit gebied zijn nog niet duidelijk.'

Vervolgens worden de ambities op het gebied van natuur geïnventariseerd, waarbij Drijver aangeeft dat de voorstellen niet mogen conflicteren met 'evidente realiteiten'. 'Geef ook aan of het snel kan, dus binnen vijf jaar, en we moeten er iets mee kunnen ondernemen.' Er blijken in de Noordzee al vijf gebieden te zijn die voldoen aan de OSPAR criteria voor natuurwaarden. 'Die gebieden zouden zo in aanmerking komen als natuurgebied.' De visserij zou niet voor 100% moeten worden geweerd, maar er zouden wel eisen moeten worden gesteld, zoals het vermijden van bodemberoering, geen bijvangsten en geen overbevissing. In beschermde gebieden zou wel ecotoerisme mogelijk gemaakt moeten worden, bijvoorbeeld in de vorm van uiterst dure vakantiehuizen op zee.

De beschikbare plaatjes blijken te eendimensionaal om de gewenste combinaties van functies weer te geven. Zo kunnen windturbineparken volgens sommigen ook als refugium voor vissen dienen, of kunnen de inkomsten uit natuurrecreatie weer ten goede komen aan natuurontwikkeling. In de Waddenzee doet zich nu het omgekeerde voor: 'Nu de zeehonden om de boten heen zwemmen, is het effect dat de grenzen voor de pleziervaart opschuiven.' Maar een boot verstoort de natuur niet, vindt men. De verbinding tussen recreatie en natuureducatie moet op een hoger plan worden getild en er moet een centrale bestuursautoriteit voor de Noordzee komen. Er wordt zelfs voorgesteld een educatief experience centre te bouwen op een platform in de Noordzee. Ook de aanleg van eilanden voor de kust wordt besproken, al wil men daarop geen technische voorzieningen plaatsen maar alleen ruimte bieden aan natuur. Verder vindt men onder meer dat de inspanningen en innovaties om tot een duurzame visserij te komen nog veel meer ondersteuning verdienen.

GROEN LICHT VOOR TREKVOGELS

Grote instemming krijgt het voorstel om de bestaande verlichting op de 750 offshore platforms in de Noordzee te vervangen door Groen Licht, een mix van nieuwe, speciale TL- en HID-lampen die NAM en Philips samen ontwikkelden om trekvogels veilig de Noordzee over te laten vliegen. Door gewone verlichting kunnen de vogels worden afgeleid, zodat ze om de platforms blijven cirkelen en te uitgeput raken om nog de kust te bereiken. De groene verlichting leidt de vogels niet af en biedt toch veilig licht voor de bemanning van de platforms. Volgens de eerste, officieuze resultaten van het onderzoek, dat tijdens de vogeltrek van dit najaar werd uitgevoerd, is het effect enorm. Terwijl er gewoonlijk op een goede vogeltrekdag duizenden vogels om een platform cirkelen, waren dat er bij het platform L15, dat als eerste van groen licht werd voorzien, slechts tientallen.

Duurzame zeebouw: naar nieuw vormen van 'gebruik' van de zee

Gertjan Fonk van het Innovatienetwerk staat met de deelnemers bij de grote tafel met de kaart erop: waar zou het met de visserij naartoe kunnen gaan? Viskweek misschien? En dan niet als intensieve vishouderij maar juist duurzaam?

Nadat Gertjan wat ideeën heeft meegegeven, starten de deelnemers met samen kijken waar de knelpunten liggen. Al gauw wordt stevig neergezet dat het teveel aan regels knellend is. Een hartenkreet volgt: graag eenvoudige centrale regels! Er wordt aan de tafels ook kennis uitgewisseld: 'welke soorten die op de Noordzee leven zijn eigenlijk exploiteerbaar?' Duidelijk is dat je uit de Noordzee geen 'gehakt vist, je moet het als een biefstukje verkopen.' Als alle deelnemers bij elkaar komen is men het er wel over eens dat er van vis een kwaliteitsproduct gemaakt moet worden. We moeten de concurrentie aan met ingevlogen vis, en omschakelen zal moeilijk zijn.

Dwars door alle knelpunten heen, was de groep al wel begonnen met dromen: 'als ik het voor het zeggen had, maakte ik een buitendijkse zeewering en daarin een centrale, windmolens en viskweek'. Anderen spreken over de dialoog aangaan en coalities maken. 'Van visser naar zeebouwer', 'visser selecteren die duurzaam ondernemen'. 'Kun je de visser niet meer rollen geven, wat dacht je van 'maritiem ondernemen'.' 'Dagverse en duurzaam gevangen vis': naarmate de sessie vordert, wordt er meer reclame gemaakt voor dit kwaliteitsvoedsel uit de Noordzee!

Aan het slot concludeert de groep dat er samengewerkt moet worden, integraler moet worden gedacht en slimmere combinaties moeten worden gemaakt tussen verschillende functies. 'De visser naar een nieuw ondernemerschap: de zeebouwer.'

Dan zegt iemand dat: 'de echte pioniers niet op zo'n sessie als hier zijn. Die hebben dat niet nodig, die zijn al veel verder. De visserijsector is ook al veel verder.' Dat nemen de overheidsdienaars in de ruimte zich ter harte: 'laten we er een uitdaging van maken. Ook bij de overheid zijn er gesprekpartners te vinden, en anders moeten wij meer kennis verwerven om een goede gesprekspartner te zijn.'

Energie: van eindig naar oneindig

Jan Paul van Soest van Advies voor Duurzaamheid vraagt de deelnemers van de werksessie knelpunten op het gebied van Energie aan te geven. Al gauw verspreiden de deelnemers zich door de ruimte. In groepjes aan statafels barst de discussie los.

'Wind zet de zaken politiek en maatschappelijk op scherp.' 'Visserij is juist het meest urgente probleem. Voor een gezond ecosysteem zijn visserij en vissersschepen de belangrijkste stuurvariabele.' 'De impact van windmolens op de ruimte is enorm.' 'Zet ze toch wat verder weg, die windmolens'. Na 10 minuten verzamelen de deelnemers uit de werksessie zich om een grote tafel met een kaart van de Noordzee. Daar blijkt dat deelnemers verlangen naar visie en regie. Dat de zee niet gezien moet worden als restpost van het land en dat er naar interactie gezocht moet worden met ander gebruik op zee. Natuur, visserij en windenergie, dat moet toch heel mooi samen kunnen gaan. De deelnemers schrijven de grootste knelpunten op stickers en plakken die op de kaart.

Jan Paul laat het niet bij de problemen, hij wil ook ambities horen, kansen. Iemand roept dat windenergie een tijdelijke oplossing is, hoogstens voor 15 jaar. 'Gaan die dingen maar 15 jaar mee?' 'Dat is een kans, dan kun je daarna

weer wat anders doen'. Of windenergie niet gebruikt kan worden als katalysator voor meervoudig ruimtegebruik, vraagt iemand. '6000 MW in 2020'! De natuur en de centen zijn randvoorwaarden en BV Nederland heeft een gezonde zee nodig. Na enige discussie leggen de defensieterrinen vrij makkelijk het loodje. Daarbovenop verschijnt een stapeltje stickers. Een olieplatform, CO₂ opslag, maricultuur en de windmolens bovenop: gecombineerde plannen en integraal denken met een Integrale Europese Regie: de groep van Jan Paul is eruit.

Locatiegebonden ruimtegebruik: van generieke randvoorwaarden naar gebiedsgericht ruimtegebruik

Patrick Voet van Royal Haskoning begeleidt de werksessie Locatiegebonden Ruimtegebruik in de blauwe zaal. De deelnemers krijgen tien minuten de tijd om in kleine groepjes de kansen en knelpunten die zij zien op een rijtje te zetten. Er blijkt veel overeenstemming.

Toch zijn er ook voorbeelden van ontwikkelingen en ruimtegebruik die de één als kans ziet, maar voor de ander juist een bedreiging vormt. Waar scheepvaart en windturbines elkaar gewoonlijk uitsluiten, zien anderen juist een kans om de veiligheid voor de scheepvaart te vergroten door windturbines te gebruiken als een soort markerings van vaarroutes. De vraag is dan wat de maximale afstand zou moeten zijn tussen de vaarroutes en de turbines. Er zijn ook mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik van windparken. Zo wordt de combinatie van windparken met viskwekerijen voorgesteld.

Denemarken wordt aangehaald als voorbeeld voor de mogelijkheid om visserij en oliewinning te combineren: 'De pijpleidingen zijn daar heel diep ingegraven, zodat zij buiten het bereik van de visserij liggen.' De mogelijke combinatie van visserij en natuur leidt tot de vraag wat er met natuur precies wordt bedoeld: 'Gaat het om het behoud van bestaande natuurwaarden, of hebben we het over wensnatuur?' De natuurwetgeving blijkt nu al een knelpunt te zijn voor het aanleggen van kabels en leidingen: 'Voor het opstellen van de vereiste MER moeten wij zaken bewijzen die niet te bewijzen zijn!' Aangezien ook zandwinning een bedreiging vormt voor de kabels en leidingen in de

Noordzee, worden de mogelijkheden besproken om kabels en leidingen te bundelen.

Na alle discussies over mogelijke combinaties van functies, klinkt ook de aanmoediging om te 'durven denken in scheiding van functies'. Één van de conclusies is dan ook 'de behoefte om meer aan zonering te doen.' Daarnaast vraagt men meer ruimte voor experimenten. 'Alles eerst vooraf onderzoeken werkt niet. Je moet ook de ruimte krijgen om nieuwe combinaties van natuur en andere functies uit te proberen en vervolgens de effecten te monitoren, zodat we daar met elkaar van kunnen leren!' Fasering in de tijd blijkt ook een belangrijke factor om nieuwe oplossingen te kunnen

vinden voor de ruimteproblematiek in de Noordzee. 'Op korte termijn vormt het ruimtebeslag door olie- en gaswinning een knelpunt voor bijvoorbeeld de grootschalige ontwikkeling van windenergie, maar op langere termijn ligt daar juist een kans. Door de winning van olie en gas slim te faseren, kunnen windparken als eerste ontstaan op plekken die voor windenergie interessant

zijn. Met slim faseren wordt dan bedoeld dat op die plekken de winbare voorraden van gas (en evt. olie) als eerste worden uitgenut, zodat in onbruik geraakte platforms en leidingen plaats kunnen maken voor windenergie. Op andere plekken kan de winning van olie en gas dan langer doorgaan of kan de olie- en gasinfrastructuur op lange termijn worden hergebruikt voor opslag (en transport) van bijvoorbeeld CO₂ en LNG. Algemeen blijkt er behoefte aan meer centrale sturing om bovenstaande principes van meervoudig ruimtegebruik, zonering, gebiedsgericht maatwerk, experimenteer-ruimte en fasering (meervoudig ruimtegebruik in de tijd) beter te kunnen faciliteren en wellicht regisseren. In dat verband wordt zelfs een streekplan voor de Noordzee voorgesteld. Zelfs de instelling van een zeedrost voor de Noordzee wordt als mogelijkheid geopperd. Ook denkt men aan het uitgeven van tijdelijke concessies voor tijdelijke activiteiten op zee: 'Het is toch van de gekke als zandwinners telkens weer een aparte concessie moeten aanvragen.' Ook moet de 'gele vlekkenkaart' voor windenergie maar eens van tafel. 'Op die kaart lijkt het alsof er de komende jaren zo'n 80 nieuwe windparken bijkomen, maar daar is helemaal geen sprake van, het zullen er niet meer zijn dan vier of vijf. Maak die gele vlekken concreet, bepaal vanuit de overheid waar echt windturbines komen te staan, dan weten de sectoren ook waar ze aan toe zijn.'

Joop Lasseur,
Nederlandse Wind Energie Associatie:

'VOOR HET BEDRIJFSLEVEN IS DE
NOORDZEE ÓÓK EEN WINGEWEST'

Joop Lasseur, voorzitter van de Nederlandse Wind Energie Associatie (NWEA) was vooraf vooral nieuwsgierig naar 'een demonstratie van samenwerking' tussen de departementen: 'Onze sector heeft nogal last van kastjes en muren. Het zou enorm helpen als er één loket zou zijn voor de Noordzee. Wij hebben een zeer ambitieus programma en windenergie is één van de peilers van het beleid van minister Cramer. Maar tot nu toe schiet het niet op door gebrek aan samenhang in het beleid.'

De vorige bijeenkomst, twee jaar geleden in Noordwijk, heeft overigens al een positieve uitwerking gehad, vindt Lasseur: 'Partijen weten elkaar nu makkelijker te vinden en iedereen is ervan doordrongen dat de Noordzee een gezamenlijke verantwoordelijkheid is.' Van de vervolgconferentie verwachtte hij 'een doorkijk naar de toekomst' met het oog op duurzaamheid én op rekening houden met elkaar.

Zijn verwachtingen kwamen niet helemaal uit. 'Een demonstratie van samenwerking tussen de departementen heb ik niet gezien, eerder een divergentie en dat is iets waar wij in het bedrijfsleven last van hebben. Ik dacht dat het IDON als eenheid naar buiten wilde treden. Maar misschien gaat het alleen om het overleg tussen de departementen, maar dan is het voor de buitenwereld verder niet zo van belang.'

Verder vond hij het wel een hele interessante dag. 'Het was interessant om met al deze mensen van gedachten te wisselen en andere opvattingen te horen. Zo bleek dat er binnen de overheid een grotere nadruk wordt gelegd op het behoud van de natuurlijke waarden, terwijl de aandacht daarvoor buiten de overheid op een andere plek staat. Iedereen, ook alle marktpartijen, vindt dat de Noordzee gezond en schoon moet zijn. Maar als je vraagt wat er nog meer moet, dan zeggen sommigen: niks, want dat zou de natuurwaarden wellicht in het gedrang kunnen brengen. Anderen, zoals het bedrijfsleven, zien de Noordzee daarentegen óók als een wingewest, waar economische activiteiten kunnen plaatsvinden. De economie is immers ook een onmisbaar onderdeel van de Nederlandse samenleving.'

Het thema Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen vond Lasseur er niet zo uitkomen tijdens de conferentie, hoewel hij de presentatie helder vond. 'Maar er werd aangenomen dat we hetzelfde bedoelen, terwijl het toch een kwestie van interpretatie is. Voor de één betekent MVO ondernemen met aandacht voor het behoud van natuurlijke waarden, terwijl anderen bedoelen dat ondernemen alleen mag als er geen enkel risico bestaat voor aantasting van de natuurlijke waarden.'

Nieuwe inzichten voor het werk van de Nederlandse Wind Energie Associatie heeft Lasseur op de conferentie niet opgedaan. 'Dit is een goed verkend speelveld, waar overheid en bedrijfsleven al druk mee bezig zijn. Wie er nog niets van wist, kon misschien zijn informatieachterstand inhalen, maar zelf heb ik geen dingen gehoord die mijn opvattingen veranderen.'

Nathalie Steins-Oosterling,
productschap Vis:

‘MVO IS IETS WAT JE EXTRA DOET,
BOVENOP DE BESTAANDE REGELS’

Voor de visserij is Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen een bijzonder belangrijk thema, stelt Nathalie Steins-Oosterling, hoofd van de afdeling Visserijzaken van het productschap Vis. ‘Een maand geleden hebben wij het eerste jaarverslag Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen voor de visserij uitgebracht. Daarin staan niet alleen de doelstellingen, maar ook de projecten en concrete plannen die de sector op dit gebied al heeft. Het is voor ons dus een heel belangrijk thema, en dat geldt zeker ook voor MVO op de Noordzee. De Taskforce Duurzame Noordzeevervisserij heeft de opdracht te komen tot innovaties en voorstellen om nadelige effecten op het ecosysteem te verminderen, de kosten te verlagen en de effectiviteit te verhogen. Daarnaast hebben wij voor de hele visserijsector de meerjarenstrategie ‘Verantwoorde vis’ opgesteld, een soort kader voor de toekomstige ontwikkelingen waarin ook de Noordzee aan de orde komt.’

Gezien het thema van de conferentie had Steins verwacht dat er meer concrete invulling zou worden gegeven aan MVO op de Noordzee. ‘Ik vond het een interessante middag, maar het ging meer over het stellen van kaders voor de inrichting van de Noordzee en over ruimtelijke ordening in relatie tot gebruik, dan over MVO. Voor ons is MVO iets wat je extra doet, bovenop allerlei zaken die je moet doen op basis van bestaande regelgeving. Ik had verwacht dat er meer gelegenheid zou zijn om te delen waar wij op dit moment mee bezig zijn en te horen wat de verschillende andere sectoren op de Noordzee op dit moment doen met betrekking tot MVO, zodat we zouden kunnen zien waar de eventuele mogelijkheden voor kruisbestuiving liggen.’

Nu ging het vooral over onderwerpen die voor de visserij al eerder aan de orde waren geweest. ‘De discussie over ruimtelijke inpassing en natuurwaarden hebben wij al diverse keren gevoerd, zowel met VenW als met LNV en ook met IDON. Maar het kan zijn dat de visserij hierin afwijkt van de andere sectoren, omdat wij al heel concreet bezig zijn, terwijl andere sectoren nog zoekende zijn en eerst nog kaders en regelgeving nodig hebben. Het was wel grappig dat iemand van een natuurorganisatie tijdens de conferentie tegen mij zei dat hij de indruk had dat de visserij al behoorlijk ver is. Het zou voor ons leuk en interessant zijn geweest om daarover te kunnen delen en van anderen te horen waar zij tegenaan lopen op het gebied van regelgeving, ruimteconflicten en zo voorts. Maar dat is een andere discussie dan de vraag hoe we de Noordzee kunnen inrichten. Door de werkvorm, met de kaarten en de functiekaartjes werd de nadruk gelegd op het inrichtingsvraagstuk, en niet op de vraag welke eigen verantwoordelijkheid een sector wil nemen om iets extras te doen in de richting van natuur en milieu, mens en maatschappij.’

Zorg voor één ruimtelijke visie

Als alle groepen na een pauze weer terug komen in de grote zaal, is het tijd om alle knelpunten en kansen met elkaar te delen. ‘Kamperen bij de visser, ‘Hutje op de zee’: Peter van Rooy noemt alvast wat kansen die hij opving in de werkgroepen.

Met verve wordt er teruggemeld, terwijl de conclusies fysiek kracht worden bijgezet door kleine windmolens, bootjes en olieplatforms in een maquette van de Noordzee te plaatsen en/of naar eigen inzicht te verschuiven.

De groep van Carel Drijver heeft zich vol ambitie 5 extra natuurgebieden cadeau gedaan. Daarin is ruimte en rust nodig voor flora en fauna en er mag wel gevist worden, maar geen bodemvisserij. ‘Je moet wel gebieden durven sluiten, maar het is geen credo dat het móet.’ Durf ook innovatief te ondernemen zodat duurzame visserij in natuurgebieden mogelijk is!

Gertjan Fonk en zijn groep concluderen: brandstof is duur, dat noopt tot innovatie en de natuur laat zich niet sturen, het is handig

om daar oog voor te hebben. Ook de hartenkreet over versnipperde regelgeving tussen departementen komt op tafel. ‘Wat de visserijverenigingen betreft worden de regels in Brussel gemaakt. Beste ambtenaren: bepleit bij uw Minister dat we hierbij betrokken worden. In de toekomst wordt de visser meer zeebouwer en ook wel recreatieondernemer. Bij Jan Paul van Soest en de duurzame energie was het ‘moederschap en appeltaart’, ofwel conclusies waar niemand op tegen kan zijn. Meer regie, visie en aandacht voor het klimaat. Verder is natuur een noodzakelijke voorwaarde en is slim ruimtegebruik nodig, bv. het combineren van windenergie met schelpdierkwekerij. Olie- en gaswinning en windmolens vindt de groep iets dat aan ondernemers overgelaten moet worden terwijl je wel samen de kaders stelt. En die windmolens: dichterbij de kust met contactpunten bij de kust. Om zijn woorden kracht bij te zetten plaatst Jan Paul 15 windmolentjes in de maquette, pal voor de kust.

Patrick Voet heeft gelukkig een inspirerende werksessie over ruimtegebruik gehad. Hij plaatst in één vloeiende beweging de wind-

**Karin Visser,
HID Rijkswaterstaat Noordzee:**

‘WE MOETEN DE KANSSEN BENUTTEN DIE DE NOORDZEE ONS BIEDT’

Karin Visser, HID Rijkswaterstaat Noordzee, is tevreden over de grote belangstelling voor het onderwerp van de conferentie. ‘Het grote aantal deelnemers, vooral ook vanuit de stakeholders, geeft aan dat de betrokkenheid bij de Noordzee groot is. De interactieve opzet van de conferentie nodigde iedereen uit tot een levendige discussie. Daaruit kwam duidelijk naar voren dat er verschillende belangen spelen op de Noordzee. In het tweede deel van de middag werden de bouwstenen uit de werksessies met veel enthousiasme naar voren gebracht door leden van de groepjes en de gespreksleiders. Opvallend vond ik verder dat er volop gebruik werd gemaakt van de gelegenheid om te netwerken. Op deze bijeenkomst bleek ook dat het goed is om elkaar te kennen en beelden te delen over onze Noordzee.’ Het onderwerp Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen op de Noordzee ligt Visser na aan het hart. ‘Als coördinerend beheerder gaat het mij vooral om een gezonde, veilige en rendabele Noordzee. De maatschappij vraagt van ons dat we zorgen dat de balans tussen deze aspecten goed is en dat we duidelijkheid geven over het perspectief van het duurzaam gebruik van de Noordzee. De verschillende belanghebbenden op de Noordzee hebben de behoefte om te weten wat wel en niet kan op de Noordzee. Voor ons geldt dat we helder moeten zijn over hoe de verschillende belangen afgewogen worden. Voor de toekomst betekent verantwoord ondernemen dat we samen met de belanghebbenden de kansen benutten die de Noordzee ons biedt, door meervoudig ruimtegebruik te stimuleren, ruimtelijk te plannen op zee, de belangen tussen verschillende functies integraal af te wegen en te zorgen voor ruimte voor experimenten met nieuwe gebruiksfuncties.’

INTERVIEWS ACHTERAF:

VOLDEED HET SYMPOSIUM AAN UW VERWACHTINGEN?

Lucas Meursing, RWS Waterdienst

Ik vond het een goede discussie aan het eind. Ik ben tevreden over vandaag als er een follow-up komt, als er wat gedaan wordt met de conclusies.

Emile Hugenholz, Wereld Natuur Fonds

Ik vond een uur voor de werksessie eigenlijk te kort, we hadden in onze groep wel wat langer kunnen en willen nadenken. Het valt me op dat natuur als één van de gebruikersgroepen wordt gezien, in plaats van te kijken naar de totale impact op de natuurwaarden. We mogen wel wat internationaler kijken, wat doen andere landen eigenlijk en kunnen we internationaal samenwerken. Goed initiatief dat IDON met het onderwerp Verantwoord Ondernemen kwam: is een bewijs dat het leeft. Ik geloof dat er een omslag in het denken aan het ontstaan is.

Yvonne van den Berg, NOGEPA

In de werksessie waar ik bij was, kwam de discussie goed op gang. Ik vind het goed om mensen te spreken in dit verband. Ik weet niet of alle sessies even nuttig waren. Mijn vraag: wat wordt hier nu mee gedaan? Er zijn goede dingen gebeurd en ik ben benieuwd naar de volgende stap. De uitkomsten waren nogal verschillend van abstractieniveau, ik hoop dat van de conclusies niet een algemene deler wordt gemaakt. Dan zouden de goede dingen verloren gaan. Beleidsmakers: pik de goede dingen eruit!

Aan het slot van de discussie, vat Peter de Rooy het geheel krachtig samen:

- Er is behoefte aan een integraal denkende en handelende overheid.
- De overheid moet wel kaders stellen.
- Er moet balans zijn tussen erkenning van wederzijdse afhankelijkheden en aantrekkelijkheden. Nu zijn er spanningen.
- Als we nú acteren dan zijn er kansen.
- Behoeftte aan ruimte voor experimenten.
- Gevraagd: publieke helderheid. Congruente en liefst minder regels!

De kaart van Nederland is niet groot genoeg

Landrot en voorzitter van het IDON Hans Leeflang sluit af met de constatering dat hij geraakt is door de oproep om 'uit de box' te denken. Hij constateert dat dat soms lastig is, ook deze middag. Het is soms makkelijker om vanuit de eigen positie te redeneren. En een dialoog is toch iets anders dan steeds harder roepen wat je zelf vindt.

'Als je met een open blik wilt kijken, moet je misschien ook groter kijken: de kaart van Nederland is daarvoor misschien niet groot genoeg', betoogt Hans. 'Het IDON staat in elk geval voor denken én doen en dat betekent niet alleen mooie vergezichten.' We moeten werken aan een wenkend ruimtelijk perspectief, met nieuwe ideeën en betrokken mensen die willen samenwerken.

De tijd is daarbij een kans. Ruimte voor experimenten, ook mentale ruimte. 'We moeten met zijn allen uit de regeldrukke zien te komen, anders kon de zee weleens net zo op slot gaan als het land.'

Hans Leeflang vertelt in zijn slotbetoog dat het IDON bewust heeft afgezien van een relatiegeschenk. Het geld dat daar anders voor gereserveerd zou zijn, is opzij gezet om te schenken aan een duurzaam doel. Het project waarvoor gekozen is ligt in Senegal. In het twee na grootste visdistrict in Senegal, Cayar, werkt het Wereld Natuurfonds aan het tot stand brengen van een duurzame lokale visserijsector. Van de 20.000 mensen die er wonen, is 80 procent afhankelijk van de visserij. In het hoogseizoen trekken veel mensen uit het binnenland naar de kust en varen meer dan 1100 vissersboten uit.

Lokale vissers zien hun visvoorraden slinken door toename van het aantal vissers, boten en een toegenomen efficiëntie in de visindustrie. Doordat het steeds moeilijker wordt om vis te vangen, neemt ook het aantal destructieve vistechnieken drastisch toe, zoals het vissen met dynamiet, vergif, sleepnetten en visnetten met te fijne mazen.

WWF werkt in Senegal samen met andere NGO's, lokale bevolking en autoriteiten. Zij geven voorlichting aan vissers om hen bewust te maken van het belang van duurzame visserij, versterken de positie van de vissers ten opzichte van andere marktpartijen (bijv. buitenlandse vissersvloeten) en overheden en geven van technisch advies waarmee lokale regelgeving verbeterd kan worden. Meer weten? Ga naar www.wnf.nl, bij snel zoeken op WWF projecten.

Meerdere ministeries hebben iets te zeggen over de Noordzee. Voor bedrijven en organisaties die iets ondernemen op de Noordzee is het dan ook niet altijd even gemakkelijk om een antwoord te vinden op vragen aan de overheid. De overheid wil hen daarbij beter van dienst zijn met het Noordzeeloket. Het loket beantwoordt vragen over onderwerpen als windenergie, scheepvaart, beroepsvisserij, olie- en gaswinning, baggeren, zandwinning, milieu of recreatie. Ook voor geheel nieuwe initiatieven is het loket de aangewezen vraagbaak. Vraagstellers krijgen direct antwoord of worden rechtstreeks doorverwezen naar de juiste contactpersoon binnen de overheid.

Veel antwoorden zijn ook te vinden op www.noordzeeloket.nl. Op deze website staat onder meer informatie over beleid, wet- en regelgeving, activiteiten en ondernemen op zee, natuur en milieu, ruimtegebruik en relevante maatschappelijke en overheidsorganisaties. Verder vindt u informatie over het Integraal Beheerplan Noordzee (IBN2015). Bovendien is er een link naar www.noordzeeatlas.nl. Deze site bevat kaarten met gegevens die betrekking hebben op het watersysteem, gebruik, beleid en beheer van de Noordzee.

Noordzeeloket

Telefoon 0900 - 666 73 93

www.noordzeeloket.nl

noordzeeloket@rws.nl

De IDON nieuwsbrief Integraal Beheer Noordzee heeft als doel u op de hoogte te houden van de ontwikkelingen op het gebied van beleid en beheer op de Noordzee. De Nieuwsbrief verschijnt twee keer per jaar. Het blad wordt verspreid binnen de betrokken ministeries en sectoren. Aan geïnteresseerden wordt de nieuwsbrief op aanvraag gratis toegezonden. Overname van artikelen is toegestaan onder bronvermelding. Voor illustraties en foto's is wel toestemming nodig. Gratis exemplaren zijn bij het redactieadres verkrijgbaar. Een digitale versie van de nieuwsbrief kunt u vinden op www.noordzeeloket.nl

Uitgave

Interdepartementaal
Directeurenoverleg
Noordzee (IDON)

Eindredactie

Rob Vransen

Teksten:

Buro Boudier, Haarlem
Bijnsdorp Communicatie
Projecten, Amsterdam

Redactieadres

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Rijkswaterstaat Noordzee
Postbus 5807
2280 HV Rijswijk
E-mail: rob.vransen@rws.nl
Telefoon 070 336 66 48

Organisatie en productie werkconferentie

Studio Hooogeven & van Tilburg,
Haarlem
Rijkswaterstaat Noordzee

Fotografie en illustraties

Studio Hooogeven & van Tilburg,
Haarlem
Rijkswaterstaat Noordzee

Vormgeving

Maarten Balyon grafische
vormgeving, Zoeterwoude

Druk

Deltahage

Oplage

1500

Algemene informatie over Noordzee beleid en beheer is te vinden op www.noordzeeloket.nl

Betrokken ministeries en diensten

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
– Directoraat-generaal Water
– Directoraat-generaal Transport en Luchtvaart
– Rijkswaterstaat Noordzee
Ministerie van Economische Zaken
– Directoraat-generaal Energie en Telecommunicatie
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
– Directie Natuur
– Directie Visserij

Ministerie Van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
– Directoraat-generaal Ruimte
Ministerie van Buitenlandse zaken
Ministerie van Defensie
Ministeries van Financiën
Kustwacht Nederland

Colofon